

Analysis of the Scientific Productions of the Biannual Journal of Grammatical and Rhetorical Studies and Mapping the Scientific Landscap

Jafar Ebadollah Amoughin¹ and MohammadReza Nasiri²

1 Assistant Professor, Department of Knowledge and Information Science, University of Qom, Qom, Iran. Email: ebadollah2005@gmail.com

2 PhD. Student, Department of Knowledge and Information Science, University of Qom, Qom, Iran. Email: mrnasiri1989@gmail.com

Article Info	ABSTRACT
Article type: Research Article Article history: Received 24 September 2024 Received in revised form 15 November 2024 Accepted 11 December 2024 Published online 23 December 2024 Keywords: Co-authorship, Co-word analysis, Scientometrics, Scientific production, Research on Grammar and Rhetoric.	The aim of this study was to analyze the scientific outputs of the biannual journal <i>Research on Grammar and Rhetoric</i> through co-authorship and co-word analysis methods. To achieve this goal, relevant articles were collected using the ISC database, and the data were analyzed in a network format using Excel and the bibliometrix software. This analysis examined the relationships among authors and the keywords of the articles to identify the journal's scientific structure and key topics. The results revealed that the most frequently used keywords in the articles included rhetoric, Shahnameh, contemporary poetry, and ghazal. The co-authorship analysis indicated that most articles were co-authored by two writers, with Qom University publishing the highest number of articles in this journal. Furthermore, the co-word analysis showed a shift in research trends over time, from topics such as Shahnameh to topics like Hafez, contemporary poetry, and rhetoric. These findings suggest that employing co-authorship and co-word methods can provide a better understanding of the journal's scientific structure and core topics, as well as more accurately reflect changes in research trends..

Cite this article: Ebadollah Amoughin, J., & Nasiri, M., (2024)., Analysis of the scientific productions of the biannual journal of grammatical and rhetorical studies and mapping the scientific landscap. *Rhetoric and Grammer Studies*, 14 (2). 118-134. DOI: <https://doi.org/10.22091/jls.2024.11493.1640>

© The Author(s)

DOI: 10.22091/jls.2024.11493.1640

Publisher: University of Qom

تحلیل تولیدات علمی دوفصلنامه پژوهش‌های دستوری و بلاغی و ترسیم نقشه علمی

جعفر عباداله عموقین^۱ و محمدرضا نصیری^۲

۱ استادیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه قم، قم، ایران. رایانامه: ebadollah2005@gmail.com

۲ دانشجوی دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه قم، قم، ایران. رایانامه: mrnasiri1989@gmail.com

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۷/۰۲ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۸/۲۴ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۹/۲۰ تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۱۰/۰۱ کلیدواژه‌ها: هم‌نویسندگی، هم‌واژگانی، علم‌سنجی، تولید علمی، پژوهش‌های دستوری و بلاغی.	هدف این پژوهش تحلیل تولیدات علمی دوفصلنامه پژوهش‌های دستوری و بلاغی از طریق روش‌های هم‌نویسندگی و هم‌واژگانی است. برای دستیابی به این هدف، ابتدا با استفاده از پایگاه داده ISC مقالات مربوطه جمع‌آوری و سپس با کمک نرم‌افزارهای اکسل و bibliometrix داده‌ها به صورت شبکه‌ای تحلیل شدند. در این تحلیل، ارتباط میان نویسندگان و کلمات کلیدی مقالات بررسی شد تا ساختار علمی و موضوعات کلیدی دوفصلنامه شناسایی شوند. نتایج نشان داد که بیشترین واژگان پرکاربرد در مقالات شامل بلاغت، شاهنامه، شعر معاصر و غزل بوده‌اند. تحلیل هم‌نویسندگی نشان داد که بیشتر مقالات توسط دو نویسنده نگارش شده و دانشگاه قم بیشترین تعداد مقالات را در این دوفصلنامه منتشر کرده است. همچنین، تحلیل هم‌واژگانی نشان داد که گرایشات پژوهشی در طول زمان از موضوعاتی مانند شاهنامه به موضوعاتی نظیر حافظ، شعر معاصر و بلاغت تغییر یافته است. این یافته‌ها نشان می‌دهند که استفاده از روش‌های هم‌نویسندگی و هم‌واژگانی می‌تواند به شناسایی بهتر ساختار علمی و موضوعات محوری دوفصلنامه کمک و تغییرات گرایشات پژوهشی را به طور دقیق‌تری منعکس نماید.

استناد: عباداله عموقین، جعفر و نصیری، محمدرضا. (۱۴۰۳). «تحلیل تولیدات علمی دوفصلنامه پژوهش‌های دستوری و بلاغی و ترسیم نقشه علمی».

پژوهش‌های دستوری و بلاغی. دوره ۱۴. شماره ۲۶. صص: ۱۳۴-۱۱۸. <https://doi.org/10.22091/jls.2024.11493.1640>

© نویسندگان.

ناشر: دانشگاه قم

(۱) مقدمه

تحلیل داده‌های علمی نقشی حیاتی در درک روندهای تحقیقاتی، شناسایی زمینه‌های نوظهور و ارزیابی عملکرد پژوهشگران ایفا می‌کند. روش‌های سنتی تحلیل داده‌های علمی، مانند تحلیل کتاب‌سنجی، غالباً بر شمارش استنادات و سایر شاخص‌های کمی تمرکز دارند. با این حال، این روش‌ها قادر به درک پیچیدگی روابط بین نویسندگان و ایده‌ها نیستند.

زبان و ادبیات فارسی، گوه‌ری گرانها و کهن با قدمتی هزاران ساله، هویت فرهنگی ما ایرانیان است. این میراث پر بار، که در رگ و ریشه اقوام مختلف این سرزمین کهن جای دارد، همواره نقشی تعیین‌کننده در هویت ملی و انسجام اجتماعی ما ایفا کرده است. در عرصه جهانی نیز، ادبیات فارسی همواره پرچمدار هویت ایرانی بوده و فرهنگ و تمدن این مرز و بوم را به جهانیان معرفی نموده است. اهمیت و جایگاه بی‌بدیل این گنجینه گرانقدر، بر کسی پوشیده نیست. (ملکوتی، ۱۳۹۷: ۱۵۵) علم دستور و بلاغت به عنوان علمی بنیادی، در شناخت ابعاد و ظرایف زبان متون ادبی، اعم از ساختار، معانی و مقاصد نویسنده نقشی محوری ایفا می‌کند. این علم با بررسی دقیق واژگان، ساختار جمله، روابط معنایی و بلاغی به درک صحیح و عمیق‌تر مفاهیم و مضامین ادبی مندرج در متون کمک می‌کند. (علوی مقدم و اشرف‌زاده، ۱۳۹۸: ۳) سازماندهی تحقیقات و پژوهش‌های مربوط به این حوزه، امکان بهره‌مندی از یافته‌های آن را ارتقا می‌بخشد. این امر، از رسالت‌های مجلات علمی است. مجلات علمی با معاونت، سازماندهی، ارزیابی و انتشار تحقیقات علمی به ارتقای سطح دانش کمک و در انتقال یافته‌های پژوهش به مخاطبان مختلف نقش مهمی ایفا می‌کند. مجلات علمی به عنوان منزلگاهی برای تبادل دانش و پژوهش، همواره در کانون توجه مراکز پژوهشی، مجامع علمی و عموم علاقه‌مندان به علم و تحقیق قرار داشته‌اند. (نوبخت، ۱۳۹۸: ۳۵) پژوهشگران به دلیل تازگی، کوتاهی، سرعت انتقال، مقرون به صرفه بودن، تحلیل‌های عمیق، توزیع سریع و دسترسی به آخرین پژوهش‌ها اهمیت ویژه‌ای برای این مجلات قائل هستند.

به دلیل اهمیت مقالات علمی، لازم است در زمینه‌های مختلف به ارزیابی و بررسی علمی مقالات پرداخته شود. این امر مستلزم آن است که مشخص گردد مقالات تولیدی، در حوزه‌های تخصصی در چه وضعیتی قرار دارند. در عصر حاضر، انبوه اطلاعات علمی را می‌توان با استفاده از شاخص‌های کمی ارزیابی و سنجش کرد. برای این منظور، از روش‌هایی همچون علم‌سنجی استفاده می‌شود. (خاصه و دیگران، ۱۴۰۰: ۵۴) علم‌سنجی به معنای سنجش و ارزیابی تحقیقات و تولیدات علمی است. این فرایند به کسب اطلاعات در مورد تحقیقات و تولیدات علمی، ارزیابی و تعیین معیارهای مدیریتی مانند بودجه، جایگاه و بازده دانشگاه‌ها و مراکز علمی می‌پردازد. (اسچافلین و گلانزل^۱، ۲۰۰۱: ۲) در ادبیات پژوهش، بررسی دوره‌ای عملکرد مجلات علمی با استفاده از روش‌های علم‌سنجی رویکردی متداول است. این رویکرد در حوزه‌های موضوعی مختلف به کار گرفته شده و به عنوان ابزاری کارآمد برای ارزیابی شاخص‌های مختلف مانند کیفیت مقالات، تنوع نویسندگان و سهم دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی در انتشار مقالات، مورد استفاده قرار گرفته است. علم‌سنجی، با اتکا به داده‌های کمی مربوط به تولید، توزیع و استفاده از متون علمی به بررسی و توصیف علم، پژوهش‌های علمی و ویژگی‌های آن می‌پردازد. این علم، در کنار شاخص‌های توصیفی و کمی، از فنون ترسیم و تحلیل نقشه‌های علمی نیز برای ارزیابی‌ها استفاده می‌کند. هم‌استنادی، هم‌رخدادی واژگان، هم‌نویسندگی و مانند آن از جمله این فنون هستند. (خاصه و دیگران، ۱۴۰۰: ۵۴)

در سال‌های اخیر، پژوهشگران دریافته‌اند که متون مشابه حول موضوعات یکسان یا مشابه، شبکه‌ای از مفاهیم را تشکیل می‌دهند که به آن زنجیره مفهومی می‌گویند. این زنجیره‌ها از طریق بررسی واژگان مشترک در این متون و محاسبه فراوانی واژگان به دست می‌آید. در این شبکه‌ها، روابط معنایی خاصی بین متون و مفاهیم وجود دارد که نشان‌دهنده ارتباطات عمیق‌تر بین موضوعات است (احمدی و عصاره، ۱۳۹۶: ۱۳۰). تحلیل هم‌رخدادی واژگان، شاخصی نوین در علم‌سنجی است که در دهه ۱۹۸۰ میلادی معرفی شد. این شاخص، میزان ارتباط میان یک مجموعه مدارک در یک حوزه علمی را نشان می‌دهد و با تحلیل محتوای متون، ساختار مفهومی آن حوزه پژوهشی را آشکار می‌سازد. (توکلی فراش، ۱۳۹۵: ۲) به عبارتی دیگر یکی از روش‌های پر استفاده برای تحلیل ساختار دانش در حوزه‌های مختلف، ارتباط میان واژگان به کار رفته در قسمت‌های مختلف مقاله از جمله عنوان، چکیده، واژه‌های کلیدی و متن است که از آن به عنوان هم‌واژگانی یاد می‌شود (سهیلی و دیگران، ۱۳۹۵: ۲۲). در واقع، تحلیل هم‌واژگانی، نوعی تحلیل محتواست که در آن فراوانی رخداد کلماتی که با هم در یک حوزه بکار گرفته شده‌اند - با این پیشفرض که به هم مرتبط می‌شوند - در نظر گرفته می‌شود. علاوه بر تحلیل هم‌رخدادی، تحلیل هم‌نویسندگی نیز یکی از روش‌های مؤثر در علم‌سنجی است. هم‌نویسندگی، یکی از اشکال همکاری علمی است که طی آن دو یا چند نویسنده با هدف خلق اثری مشترک، منابع و استعدادهای خود را به اشتراک می‌گذارند و به عنوان یکی از خصوصیات اصلی نظام پژوهشی در نظر گرفته می‌شود. همکاری علمی مزایا و فواید زیادی دارد؛ از جمله ارتقای کیفیت مقاله، استفاده از تخصص و مهارت نویسنده همکار، ارائه ایده‌های جدید و با ارزش توسط نویسنده همکار، افزایش انتشارات علمی و یادگیری از نویسنده همکار. (رحیمی و فتاحی، ۱۳۸۷: ۲)

از مهمترین اهداف تولید نقشه‌های علمی، شناسایی الگوها و گرایش‌ها، ارائه تصویری کلان از وضعیت پژوهش‌های صورت گرفته و چگونگی ارتباط حوزه‌ها با همدیگر و همچنین آگاهی از چگونگی رشد و توسعه این حوزه‌ها است (صدیقی، ۱۳۹۳: ۳۷۴).

در این پژوهش نیز با استعانت از روش علم‌سنجی، به بررسی وضعیت فصلنامه پژوهش‌های دستوری و بلاغی پرداخته خواهد شد. مجله پژوهش‌های دستوری و بلاغی، دوفصلنامه علمی-پژوهشی است که به همت دانشگاه قم و با همکاری انجمن علمی زبان و ادبیات فارسی منتشر می‌شود. این مجله که از سال ۱۳۸۵ فعالیت خود را آغاز کرده، به دنبال گسترش، تحول و توسعه زبان و ادبیات فارسی در ایران و سایر سرزمین‌های فارسی‌زبان است و فضایی را برای ارائه دیدگاه‌ها و پژوهش‌های نو در حوزه دستور و بلاغت فراهم می‌کند. این مجله که از جمله نشریات علمی تخصصی در حوزه زبان فارسی به شمار می‌رود، مقالات علمی پژوهشگران را در زمینه دستور و بلاغت پس از داوری توسط حداقل دو داور به صورت محرمانه و ناشناس، بررسی و در صورت تأیید، منتشر می‌کند.

۱-۱) پیشینه تحقیق

پژوهش‌های متعددی با استفاده از تحلیل هم‌رخدادی، هم‌نویسندگی و ... به علم‌سنجی مجلات پرداخته‌اند. میرحق‌جولنگرودی، (۱۳۹۲) به بررسی وضعیت علمی فصلنامه مطالعات قرآنی بین سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۲ با رویکرد علم‌سنجی پرداخته است. یافته‌ها نشان داده که این فصلنامه با انتشار ۱۳۶ مقاله در ۱۵ شماره، نظم انتشار را به طور نسبی رعایت کرده است. نیمی از مقالات توسط نویسندگان به صورت انفرادی و نیمی دیگر به صورت گروهی نوشته

شده‌اند. ۴۲ مقاله با همکاری نویسندگانی از یک دانشگاه و ۲۷ مقاله با مشارکت پژوهشگران از دانشگاه‌های مختلف به نگارش درآمده است. دانشگاه آزاد اسلامی واحد جیرفت به عنوان دانشگاه پرتولید در جایگاه نخست قرار دارد و در میان نویسندگان، مهدی ممتحن به عنوان پرکارترین نویسنده این مجله معرفی شده است.

عرفان منش و مروتی اردکانی، (۱۳۹۵) به مطالعه و تحلیل شبکه‌های همکاری نویسندگان و مؤسسات در مقاله‌های منتشرشده در فصلنامه مطالعات میان‌رشته‌ای در علوم انسانی، طی شماره‌های نخست تا بیست‌وهفتم پرداخته‌اند. در این راستا تعداد تولیدات، الگوهای تألیف، پرتولیدترین افراد و مؤسسات، ویژگی شبکه‌های همکاری در مقاله‌های فصلنامه و همچنین تخصص موضوعی پدیدآورندگان مورد بررسی قرار گرفته است. این مقاله دارای رویکرد کاربردی است و با استفاده از شاخص‌های علم‌سنجی و تحلیل شبکه‌های اجتماعی، انجام شده و از نرم‌افزار تحلیل شبکه یو.سی.آی.نت برای ترسیم و تحلیل شبکه‌های همکاری علمی استفاده شده است. نتایج این پژوهش نشان داد که ۱۸۵ مقاله در شماره‌های نخست تا بیست‌وهفتم فصلنامه منتشر شده که ۲۷۲ پژوهشگر از ۷۰ دانشگاه و مؤسسه پژوهشی در نگارش آن دخیل بوده‌اند و ۴۸/۶۵ درصد از مقاله‌ها به صورت انفرادی و ۵۱/۳۵ درصد نیز از طریق همکاری علمی دو یا چند پژوهشگر تألیف شده است و دانشگاه‌های شهید بهشتی، تهران، علامه طباطبائی، تربیت مدرس و خوارزمی از نقش کلیدی و مرکزی در شبکه برخوردار بوده‌اند. همچنین حوزه‌های موضوعی علوم تربیتی، علوم سیاسی و مدیریت دارای بیشترین سهم در مقاله‌های منتشرشده در فصلنامه را دارند.

پناهی و یوسف‌زاده، (۱۳۹۷) تحلیل محتوای مقالات منتشرشده در فصلنامه امنیت پژوهی در فاصله سال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۷ را به روش ارزیابی انجام داده‌اند. بررسی روند ده ساله و تحلیل ارزیابی و علم‌سنجی ۲۶۱ مقاله منتشرشده در ۳۸ شماره از این فصلنامه با تجزیه و تحلیل داده‌ها به وسیله نرم‌افزارهای اکسل و Vos-viewer نشان می‌دهد که بیشترین میزان تدوین مقالات علمی توسط دو نویسنده به میزان ۴۴ درصد بوده، روش تحقیق توصیفی - تحلیلی با ۷۸ درصد، بیشترین کاربرد را در مقالات منتشرشده داشته است و ۶۰ درصد از روش کیفی استفاده نموده‌اند.

پوروشسب و کریمی‌زاده اردکانی، (۱۳۹۸) در پژوهش خود به تحلیل کتاب‌سنجی و علم‌سنجی فصلنامه رهیافت بین سال‌های ۱۳۷۷ تا ۱۳۹۷ پرداخته‌اند. یافته‌ها نشان داده که فصلنامه رهیافت با نرخ پذیرش ۳۸٪، مقالاتی در زمینه علم و فناوری، تحلیل عملکردها، مدل‌سازی و تحلیل‌های علمی - دیدگاهی منتشر می‌کند. نویسندگان عمدتاً دانشجویان دکتری و صاحبان مدرک دکتری هستند و از منابع فارسی، انگلیسی و سایر زبان‌ها استفاده می‌کنند.

اکبری، (۱۴۰۱) به بررسی مقالات منتشرشده در فصلنامه نهج البلاغه طی ۹ سال (۱۳۹۲ تا ۱۴۰۰) پرداخته است. یافته‌ها نشان داده که تنوع نویسندگان، وابستگی سازمانی، موضوعات و روش‌های پژوهشی مقالات مناسب است. سهم مقالات تک مولف ۴۰.۹٪، دو مولف ۴۵.۶٪ و سه مولف یا بیشتر ۱۳.۵٪ است. ۴۰.۹٪ نویسندگان از گروه زبان و ادبیات، ۵۲.۴٪ مقالات در حوزه‌های ادبیات، روانشناسی و حقوق و ۴۸.۳٪ مقالات از نوع توصیفی تحلیلی هستند.

۲-۱) سؤالات تحقیق

پژوهش حاضر در نظر دارد، فصلنامه پژوهش‌های دستوری و بلاغی را با رویکرد علم‌سنجی مورد مطالعه و بررسی قرار دهد و درصدد پاسخگویی به سؤالات زیر است:

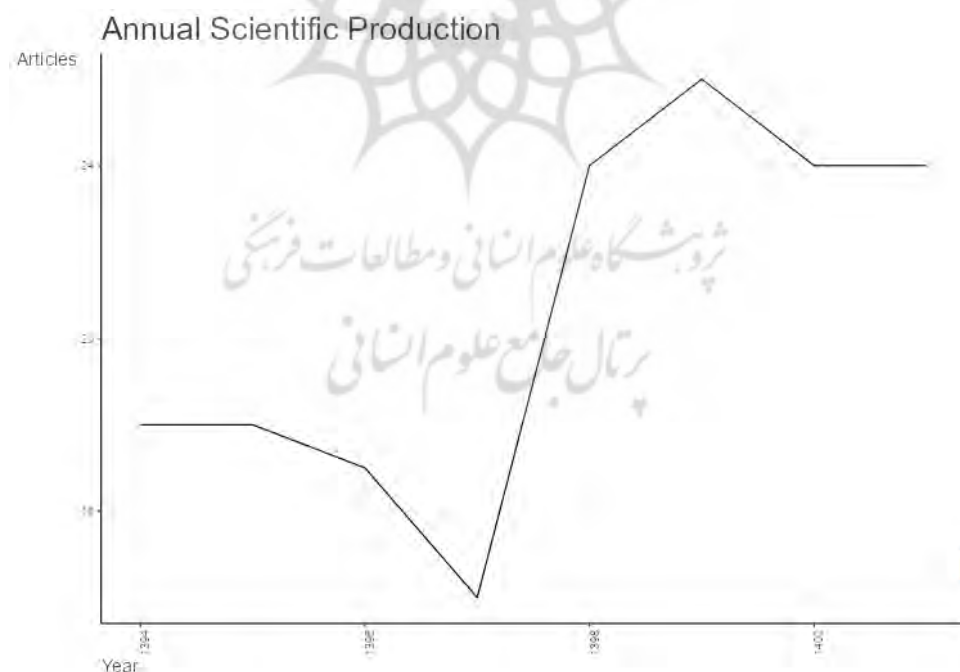
۱. نقشه هم‌رخداد شکل گرفته از مقالات منتشر شده فصلنامه پژوهش‌های دستوری و بلاغی از ابتدا تاکنون به چه شکل است؟
۲. نقشه هم‌نویسندگی شکل گرفته از همکاری نویسندگان در انتشار مقالات در فصلنامه پژوهش‌های دستوری و بلاغی از ابتدا تاکنون به چه صورت است؟
۳. پربسامدترین واژگان استفاده شده در مقالات این مجله کدام بوده‌اند؟
۴. گرایش‌ات پژوهشی فصلنامه پژوهش‌های دستوری و بلاغی در طول زمان، چه تغییراتی داشته است؟
۵. خوشه‌های حاصل از تحلیل هم‌واژگانی از نظر بلوغ و توسعه‌یافتگی در نمودار راهبردی فصلنامه پژوهش‌های دستوری و بلاغی در چه وضعیتی قرار دارد؟
۶. پرتولیدترین نویسندگان و دانشگاه‌ها در انتشار مقالات در فصلنامه پژوهش‌های دستوری و بلاغی کدام‌اند؟

۳-۱ روش تحقیق

در این پژوهش، از پایگاه داده ISC برای جمع‌آوری اطلاعات مربوط به مقالات علمی نشریه پژوهش‌های دستوری و بلاغی استفاده شده و سپس، از نرم‌افزارهای اکسل و bibliometrix برای تحلیل شبکه‌ای داده‌ها بهره گرفته شده و در نهایت برای تحلیل محتوای مقالات، از روش هم‌نویسندگی و تحلیل واژگان استفاده گردیده است.

۲ یافته‌ها

نمودار زیر روند رشد مقالات نشریه پژوهش‌های دستوری و بلاغی از سال ۱۳۹۴ تا ۱۴۰۱ را نشان می‌دهد.

نمودار ۱، روند تولید مقالات در سال

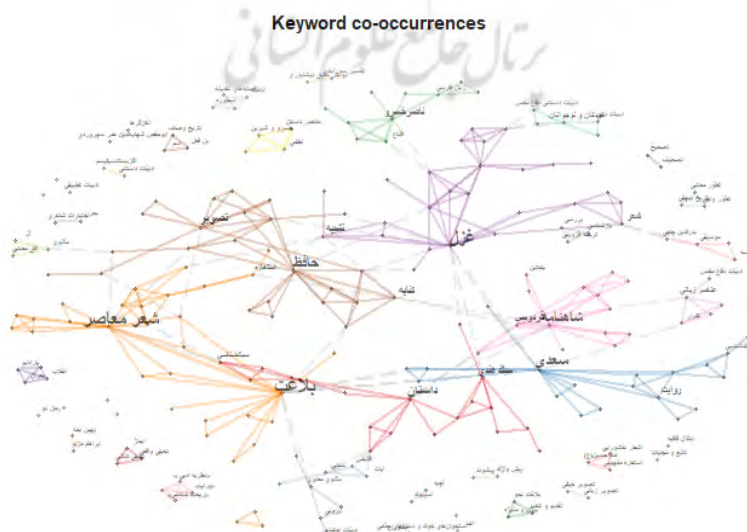
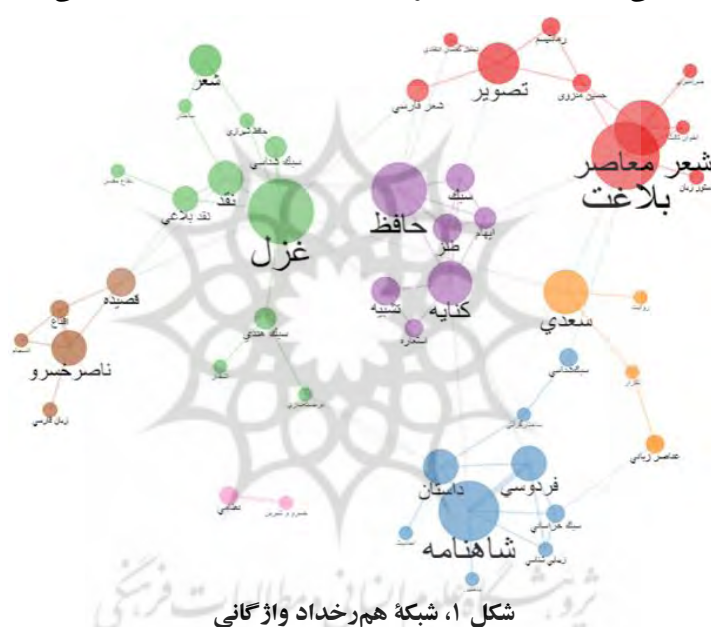
مشاهده می‌شود که بیشترین مقالات مربوط به سال ۱۳۹۹ بوده که ۲۶ مورد منتشر شده است. مقالات این نشریه تقریباً همیشه صعودی بوده است.

جدول ۱، تعداد مقالات و استنادات در سال‌های مختلف را نشان می‌دهد.

جدول ۱، تعداد مقالات و استنادات

سال	تعداد مقالات	تعداد استنادات
۱۳۹۴	۱۸	۱۹
۱۳۹۵	۱۸	۱۵
۱۳۹۶	۱۷	۱۷
۱۳۹۷	۱۴	۱۵
۱۳۹۸	۲۴	۱۵
۱۳۹۹	۲۶	۱
۱۴۰۰	۲۴	
۱۴۰۱	۲۴	
کل	۱۶۵	۸۲

شکل ۱، شبکه هم‌رخداد واژگانی داده‌های مقالات نشریه از سال ۱۳۹۴ تا ۱۴۰۱ را نشان می‌دهد.

شکل ۲، شبکه خوشه‌های موضوعی

خوشه‌های موضوعی به صورت زیر تقسیم می‌شوند:

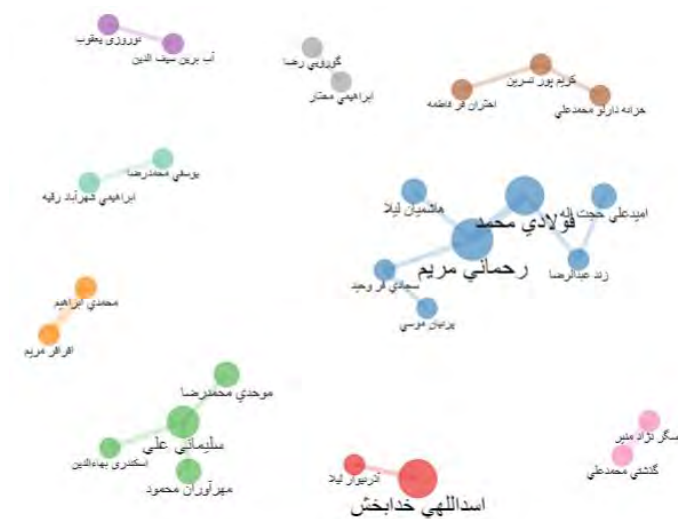
جدول ۲، خوشه‌های کلمات کلیدی

نام خوشه	خوشه	کلیدواژه
داستان	۱	داستان
		سبک هندی
		سبک‌شناسی
		احادیث
		اشتیاق
		برجسته‌سازی
		ساختارگرایی
		هنجارگریزی
سعدی	۲	سعدی
		روایت
		سبک‌شناسی
		گروه اسمی
		گلستان
ناصر خسرو	۳	ناصر خسرو
		زبان فارسی
		اقناع
		انسجام
غزل	۴	غزل
		شعر
		تشبیه
		نقد
		سبک‌شناسی
		قصیده
		نقد بلاغی
		حافظ شیرازی
		دفاع مقدس
		ساختار
		شعر نو
		علم معانی
بلاغت	۵	بلاغت
		شعر معاصر
		استعاره
		دستور زبان
		اخوان ثالث
		حسین منزوی
		شگردهای بلاغی

کلیدواژه	خوشه	نام خوشه
فرمالیسم	۶	حافظ
محمود کیانوش		
موسیقی شعر		
مولوی		
حافظ		
تصویر		
کنایه		
رمانتیسم		
سبک		
شعر فارسی		
طنز		
ایهام		
تحلیل گفتمان انتقادی		
حس آمیزی		
شفیعی کدکنی		
فرکلاف	۷	شاهنامه
شاهنامه		
فردوسی		
باختین		
زیبایی‌شناسی		
سبک خراسانی		
هنر	۸	آیرونی
آیرونی		
مثنوی معنوی	۹	کودکان و نوجوانان
کودکان و نوجوانان		
حماسه	۱۰	حماسه
حماسه		
موسیقی	۱۱	سنایی
سنایی		
عناصر زبانی	۱۲	عناصر زبانی
تکرار		
مثنوی	۱۳	مثنوی
مثنوی		
نظامی	۱۴	نظامی
نظامی		
خسرو و شیرین		
عناصر داستان	۱۵	رمان نو
رمان نو		

در جدول بالا، ۱۵ خوشه اصلی وجود دارد که هر کدام شامل زیرمجموعه‌ای از کلمات کلیدی مرتبط‌اند. به عنوان مثال خوشه اول داستان نام دارد که شامل کلمات کلیدی سبک هندی، سبک‌شناسی، احادیث، اشتقاق و ... می‌شود. این کلمات همگی به موضوع داستان و تحلیل ادبی آن مرتبط هستند.

شکل ۳، شبکه هم‌نویسندگی مقالات نشریه را نشان می‌دهد.

شکل ۳، شبکه هم‌نویسندگی

مشاهده می‌شود که تعداد مقالات بعضی افراد بیشتر بوده و هر نویسنده با افراد محدودی همکاری داشته‌اند.

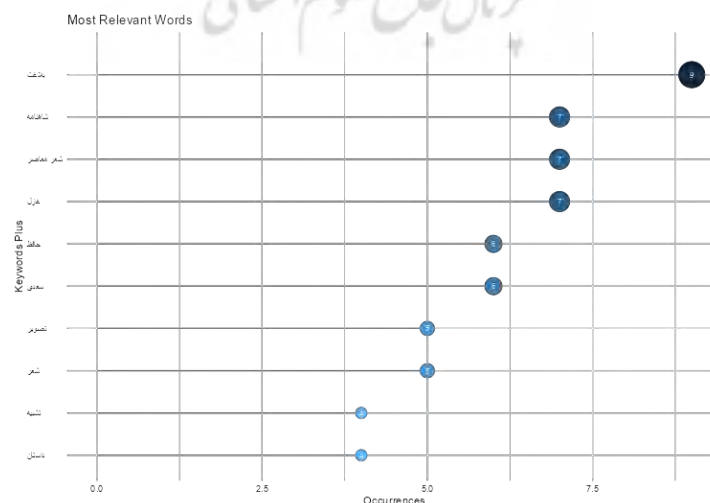
جدول ۳، تعداد مقالات یک یا چند نویسنده را نشان می‌دهد.

جدول ۳، تعداد مقالات به تفکیک تعداد نویسنده

تعداد	چند نویسنده
۴۲	یک
۹۲	دو
۲۵	سه
۶	چهار
۱۶۵	کل

بیشترین فراوانی مربوط به مقالات با دو نویسنده است.

نمودار ۴، پربسامدترین کلیدواژه‌ها را نشان می‌دهد.

نمودار ۲، پربسامدترین کلیدواژه‌ها

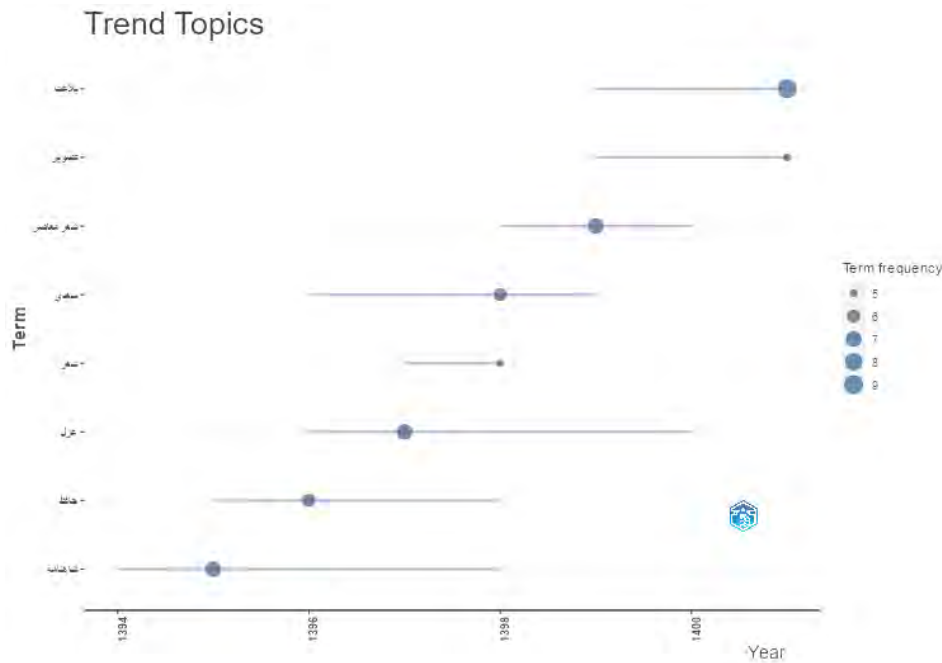
نمودار بالا، نشان می‌دهد بیشترین فراوانی مربوط به بلاغت و پس از آن کلمات شاهنامه، شعر معاصر و غزل است. جدول زیر این موارد را به صورت کامل تر نشان می‌دهد.

جدول ۴، پربسامدترین کلیدواژه‌ها

کلمات	فراوانی
بلاغت	۹
شاهنامه	۷
شعر معاصر	۷
غزل	۷
حافظ	۶
سعدی	۶
تصویر	۵
شعر	۵
تشبیه	۴
داستان	۴
کنایه	۴
ناصرخسرو	۴
نقد	۴

شکل ۴، ابر کلمات پربسامد

نمودار ۳، کلمات کلیدی پربسامد در سال‌های مختلف

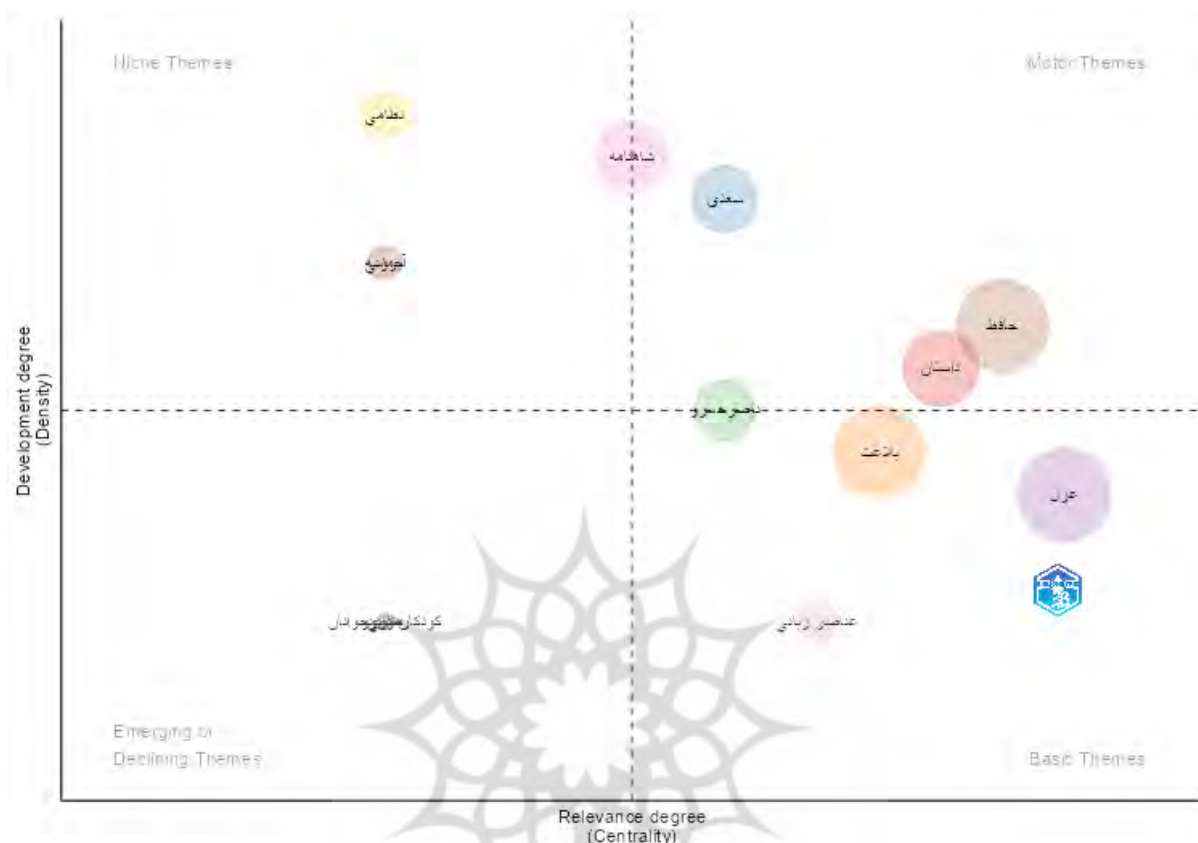
نمودار ۳، کلمات پربسامد را در سال‌های مختلف نشان می‌دهد. مشاهده می‌شود کلمه شاهنامه در سال‌های ۹۴ تا ۹۸ پربسامد بوده و اوج آن در سال ۹۵ است. کلمات حافظ، غزل، شعر، سعدی، شعر معاصر، تصویر و بلاغت به ترتیب در سال‌های ۹۶ تا ۱۴۰۱ پربسامدترین کلمات بوده‌اند. در نمودار راهبردی مرکزیت خوشه جایگاه آن را در حوزه پژوهشی نشان می‌دهد. تراکم خوشه نیز نشان دهنده بلوغ آن خوشه است. نمودار راهبردی دارای چهار قسمت است که بر اساس مرکزیت و تراکم تقسیم شده‌اند. قسمت اول، خوشه‌های بالغ و مرکزی را نشان می‌دهد؛ قسمت دوم، نشان دهنده خوشه‌های توسعه یافته اما معجزا است؛ قسمت سوم، بیانگر خوشه‌های در حال ظهور یا زوال است و در نهایت قسمت چهارم، خوشه‌های مرکزی اما نابالغ را نشان می‌دهد.

نمودار ۴، نمودار راهبردی

با استفاده از مفاهیم مرکزیت و تراکم می‌توان نمودار راهبردی را طراحی کرد تا وضعیت بلوغ و توسعه یافتگی هر خوشه مشخص شود.

شکل ۵، خوشه‌های مورد مطالعه و جایگاه آنها را در نمودار راهبردی نشان می‌دهد.

شکل ۵، نمودار راهبردی خوشه‌های مورد مطالعه

مشاهده می‌شود خوشه‌های حافظ، سعدی و داستان در بخش بالغ و مرکزی‌اند. خوشه‌های شاهنامه، نظامی، آبرونی و حماسه توسعه یافته اما معجزا هستند. خوشه‌های کودکان و نوجوانان و سنایی حاشیه‌ای بوده و خوشه‌های ناصر خسرو، بلاغت، غزل و عناصر زبانی مرکزی اما توسعه نیافته‌اند.

جدول ۵، نویسندگان پرکار نشریه را نشان می‌دهد.

جدول ۵، نویسندگان پرکار

تعداد آثار	نویسنده
۵	اسداللهی خدابخش
۴	طایفی شیرزاد
۳	فولادی محمد
۳	سلیمانی علی
۳	نجاریان محمدرضا
۲	آب برین سیف الدین
۲	خزانه دارلو محمدعلی
۲	رحمانی مریم

نویسنده	تعداد آثار
شجری رضا	۲
موحدی محمدرضا	۲
هاشمیان لیلا	۲
گذشتی محمدعلی	۲
گورویی رضا	۲
اشرف زاده رضا	۲
باقی مریم	۲
رحمانی مریم	۲
زند عبدالرضا	۲
سلطان محمدی امیر	۲
عسگر نژاد منیر	۲
کریم پور نسرين	۲
مبارک وحید	۲
محمدی مهدی	۲
وثاقتی جلال محسن	۲

مشاهده می‌شود خدابخش اسدالهی و شیرزاد طایفی بیشترین آثار را در نشریه داشته‌اند. جدول ۶، دانشگاه‌های پربسامد را نشان می‌دهد.

جدول ۶، دانشگاه‌های پربسامد

دانشگاه	فراوانی
دانشگاه قم	۴۴
دانشگاه علامه طباطبایی	۲۱
دانشگاه اراک	۱۳
دانشگاه رازی	۱۲
دانشگاه محقق اردبیلی	۱۰
دانشگاه فردوسی مشهد	۹
دانشگاه کاشان	۹
دانشگاه سیستان و بلوچستان	۸
دانشگاه فرهنگیان	۸
دانشگاه یزد	۸
دانشگاه خوارزمی	۷
دانشگاه شهرکرد	۷
دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساوه	۶
دانشگاه بیرجند	۶
دانشگاه گیلان	۶
دانشگاه مازندران	۶
دانشگاه آزاد اسلامی واحد بناب	۵
دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی	۵

دانشگاه	فراوانی
دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد	۵
دانشگاه بوعلی سینا	۵
دانشگاه تبریز	۵

مشاهده می‌شود دانشگاه‌های قم، علامه طباطبایی و اراک بیشترین تعداد مقاله را در نشریه داشته‌اند.

۳) نتیجه

استفاده از روش‌های هم‌نویسندگی و هم‌واژگانی ابزاری مؤثر برای تحلیل تولیدات علمی است. این رویکردها امکان شناسایی دقیق‌تر ساختار علمی، روابط بین نویسندگان و تغییرات گرایش‌های پژوهشی را فراهم می‌آورد. در این پژوهش، تحلیل هم‌نویسندگی نشان داد که بیشتر مقالات توسط دو نویسنده نگارش یافته و برخی نویسندگان مانند خدابخش اسدالهی و شیرزاد طایفی فعالیت بیشتری در این دوفصلنامه داشته‌اند. این امر می‌تواند نشان‌دهنده تمایل به همکاری‌های کوچک و متمرکز میان نویسندگان برای ارائه پژوهش‌های دقیق‌تر و جامع‌تر باشد. علاوه بر این، بررسی هم‌واژگانی نشان داد که گرایش‌های پژوهشی در طول زمان از موضوعاتی مانند شاهنامه به موضوعاتی نظیر حافظ، غزل، شعر معاصر، تصویر و بلاغت تغییر یافته است. این تغییرات نشان‌دهنده تحول در اولویت‌ها و تمرکز پژوهشگران بر مباحث جدیدتر و مرتبط با تحولات ادبی و فرهنگی معاصر است. همچنین، شناسایی ۱۵ خوشه موضوعی اصلی در این دوفصلنامه که هر کدام شامل زیرمجموعه‌ای از کلمات کلیدی مرتبط هستند، نشان‌دهنده تنوع و گستردگی موضوعات پژوهشی در این حوزه است. علاوه بر این، شناسایی موضوعات کلیدی و خوشه‌های موضوعی اصلی می‌تواند به پژوهشگران و مدیران دوفصلنامه کمک کند تا بتوانند برنامه‌ریزی‌های بهتری برای انتشار مقالات و جذب نویسندگان فعال انجام دهند. این امر می‌تواند به بهبود کیفیت و تنوع پژوهش‌ها و ارتقای جایگاه دوفصلنامه در جامعه علمی کمک نماید. دانشگاه‌های قم، علامه طباطبایی و اراک بیشترین تعداد مقاله را در این دوفصلنامه منتشر کرده‌اند که می‌تواند نشان‌دهنده نقش برجسته این دانشگاه‌ها در ترویج و توسعه پژوهش‌های دستوری و بلاغی باشد. بنابراین، توصیه می‌شود مدیران دوفصلنامه‌ها به طور مستمر از روش‌های نوین تحلیل علمی مانند هم‌نویسندگی و هم‌واژگانی بهره‌مند شوند تا بتوانند روندهای پژوهشی را به‌طور دقیق‌تری شناسایی و مدیریت نمایند. امید است تحقیقات آینده با افزایش تنوع نمونه‌های آماری و استفاده از روش‌های ترکیبی کیفی و کمی به تعمیق و گسترش نتایج این پژوهش بپردازند.

تعارض منافع

طبق گفته نویسندگان، پژوهش حاضر فاقد هرگونه تعارض منافع است.

منابع

- احمدی، حمید و عصاره، فریده. (۱۳۹۶). «مروری بر کارکردهای تحلیل هم‌واژگانی». فصلنامه مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات. شماره ۱۴۵.
- اکبری، عسگر. (۱۴۰۱). «علم‌سنجی فصلنامه پژوهشنامه نهج البلاغه». فصلنامه پژوهشنامه نهج البلاغه. شماره ۳۸. صص. ۸۹-۱۱۱.
- پناهی، محمدحسین و یوسف‌زاده، علی. (۱۳۹۷). «تحلیل ارزیابی و علم‌سنجی مقالات فصلنامه علمی-پژوهشی «امنیت پژوهی» (مورد مطالعه: سال‌های ۱۳۸۸ - ۱۳۹۷)». امنیت پژوهی. شماره ۶۳. صص: ۶۹-۹۰.

- پوروشسب، ساناز و کریمی‌زاده اردکانی، سمیه. (۱۳۹۸). «تحلیل کتاب‌سنجی و علم‌سنجی فصلنامه رهیافت بین سال‌های ۱۳۷۷-۱۳۹۷». رهیافت. شماره ۱. صص: ۸۵-۹۸.
- توکل‌فرش، لیلان. (۱۳۹۵). «ترسیم و تحلیل نقشه علم‌نگاشتی برون‌دادهای حوزه کارآفرینی در بازه زمانی ۱۹۹۶ تا ۲۰۱۵م، از طریق تحلیل هم‌رخدادی واژگان در پایگاه استنادی وب آو ساینس و تعیین جایگاه ایران در این حوزه». (پایان‌نامه منتشرنشده). دانشگاه شهید چمران، اهواز.
- خاصه، علی‌اکبر، بانگ‌آور ماشک، محبوبه، قاضی‌زاده، حمید و مختاری، حیدر. (۱۴۰۰). «یک دهه فعالیت فصلنامه تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی (۱۳۹۶-۱۳۸۷): تحلیل کتاب‌سنجی و دیداری‌سازی برون‌داد علمی». پژوهش‌نامه علم‌سنجی. شماره ۱. صص: ۷۶-۵۳.
- رحیمی، ماریه و فتاحی، رحمت‌الله. (۱۳۸۷). «بررسی وضعیت همکاری علمی اعضای هیئت علمی در چهار حوزه موضوعی در دانشگاه فردوسی مشهد». کتابداری و اطلاع‌رسانی. شماره ۲ (پیاپی ۴۲). صص: ۹۵-۱۲۰.
- سهیلی، فرامرز، شعبانی، علی و خاصه، علی‌اکبر. (۱۳۹۵). «ساختار فکری دانش در حوزه رفتار اطلاعاتی: مطالعه هم‌واژگانی». تعامل انسان و اطلاعات. شماره ۳.
- صدیقی، مهری. (۱۳۹۳). «بررسی کاربرد روش تحلیل هم‌رخدادی واژگان در ترسیم ساختار حوزه‌های علمی (مطالعه موردی: حوزه اطلاع‌سنجی)». فصلنامه پردازش و مدیریت اطلاعات. شماره ۳.
- عرفان‌منش، محمدامین و مروتی اردکانی، مرضیه. (۱۳۹۵). «مطالعه علم‌سنجی و تحلیل شبکه‌های همکاری علمی در فصلنامه مطالعات میان‌رشته‌ای در علوم انسانی». فصلنامه مطالعات میان‌رشته‌ای در علوم انسانی. شماره ۴. صص: ۵۵-۷۷.
- علوی مقدم، محمد و اشرف‌زاده، رضا. (۱۳۹۸). معانی و بیان. تهران: سمت.
- ملکوتی، سیدعلی. (۱۳۹۷). «پیشینه زبان فارسی در تفسیر کهن و ماندگار کشف الاسرار و عده الابرار». میراث شهاب. شماره ۹۳. صص: ۱۶۳-۱۵۴.
- میرحق‌جولنگرودی، سعیده. (۱۳۹۲). «تحلیل علم‌سنجی مجله «مطالعات قرآنی»». مطالعات قرآنی. شماره ۱۶. صص: ۱۴۱-۱۵۳.
- نوبخت، یونس. (۱۳۹۸). «مطالعه علم‌سنجی تولیدات علمی پژوهشنامه مالیات». فصلنامه بازیابی دانش و نظام‌های معنایی. شماره ۱۸. صص: ۵۴-۳۳.

References

- Ahmadi, H., & Asara, F. (2017). A Review of Co-word Analysis Functions. *Quarterly Journal of National Studies in Library and Information Organization*, 28(145). [In Persian]
- Akbari, A. (2022). Scientometric Study of Nahj al-Balagha Research Journal. *Nahj al-Balagha Research Journal*, 10(38), 89-111. [In Persian]
- Alavi Moghaddam, M., & Ashrafzadeh, R. (2019). *Meanings and Rhetoric*. SAMT. [In Persian]
- Erfanmanesh, M., & Marooti Ardakani, M. (2016). Scientometric Study and Network Analysis of Scientific Collaboration in the Journal of Interdisciplinary Studies in Humanities. *Interdisciplinary Studies in Humanities*, 8(4), 55-77. [In Persian]
- Khasseh, A. A., Bang Avvar Mashk, M., Ghazizadeh, H., & Mokhtari, H. (2021). A Decade of Activity in the Journal of Public Library and Information Science Research (2008-2017): Bibliometric Analysis and Visualization of Scientific Output. *Research on Scientometrics*, 7(1), 53-76. [In Persian]
- Mirhaqq Jolangaroodi, S. (2013). Scientometric Analysis of the Journal Quranic Studies. *Quranic Studies*, 16(4), 141-153. [In Persian]
- Nobakht, Y. (2019). Scientometric Study of Scientific Outputs of the Taxation Research Journal. *Quarterly Journal of Knowledge Retrieval and Semantic Systems*, 6(18), 33-54. [In Persian]
- Panahi, M., & Yousefzadeh, A. (2018). Evaluation and Scientometric Analysis of Articles in the Scientific-Research Quarterly of Security Studies (Case Study: 2009-2018). *Security Studies*, 17(63), 69-90. [In Persian]
- Pourhoshab, S., & Karimizadeh Ardakani, S. (2019). Bibliometric and Scientometric Analysis of the Rahyaf Quarterly between 1998-2018. *Rahyaf*, 29(1), 85-98. [In Persian]
- Rahimi, M., & Fattahi, R. A. (2008). Analysis of Scientific Collaboration Among Faculty Members in Four Subject Areas at Ferdowsi University of Mashhad. *Library and Information Science*, 11(2), 95-120. [In Persian]
- Schoepflin, U., & Glänzel, W. (2001). Two decades of "Scientometrics". An interdisciplinary field represented by its leading journal. *Scientometrics*, 50(2), 301-312.

- Sedighi, M. (2014). Application of Co-word Analysis in Mapping the Structure of Scientific Domains (Case Study: Informetrics). *Quarterly Journal of Information Processing and Management*, 30, 396. [In Persian]
- Soheili, F., Shabani, A., & Khasseh, A. A. (2016). Intellectual Structure of Knowledge in the Field of Information Behavior: A Co-word Study. *Human-Information Interaction*, 3, 36. [In Persian]
- Taki, M. (2006). *Persian Literature*. Educational Research and Planning Organization. [In Persian]
- Tavakoli Farash, L. (2016). *Mapping and Scientometric Analysis of Entrepreneurship Outputs from 1996 to 2015 Using Co-word Analysis on the Web of Science and Identifying Iran's Position in This Field*. [Unpublished doctoral dissertation]. Shahid Chamran University, Ahvaz. [In Persian]

